

Els recursos en línia de la Secció Filològica

Pau Vidal

Filòleg, traductor i escriptor

Santiago Muxach

Cap del Servei de Recursos Digitals

Els recursos que la Secció Filològica ofereix en línia són substancials des del punt de vista lingüístic, tal com es pot comprovar si accedim, per mitjà de la capçalera «Coneixement», a l'apartat «Llengua» del web de l'Institut d'Estudis Catalans (<http://www.iec.cat>).

The image shows a screenshot of the website of the Institut d'Estudis Catalans (IEC). At the top, there is a navigation bar with links: INICI · INSTITUCIÓ · ARXIU · CONEIXEMENT · PUBLICACIONS · SERVEIS. Below this is a banner for 'l'acadèmia catalana de les ciències i les humanitats'. A secondary navigation bar includes: Butlletí · Recull de premsa · Declaracions institucionals · Diccionaris · L'IEC avui · Treballar a l'IEC, along with a search box labeled 'Cerca a l'IEC' and a 'C'LangUI' Gènere personalitzat button. The main content area features six icons representing different sections: Recerca, Llengua, Publicacions, Activitats científiques i divulgatives, Videoteca, and Portals. Below these icons, the 'Llengua' section is expanded, listing various resources:

- Diccionaris i vocabularis
- Gramàtica
- Català estàndard
- Toponímia
- Transcripció d'altres llengües
- Alfabet fonètic internacional
- Consultes lingüístiques
- Normalització de noms i cognoms
- Crítèria: espai web de correcció de l'IEC
- Demografia de la llengua
- Declaracions institucionals
- Recull d'articles de membres de la Secció Filològica
  - Antoni M. Badia i Margarit
  - Albert Jané
  - Aina Moll

FIGURA 1. L'apartat «Llengua» aplega els recursos de la Secció Filològica.

En primer lloc, es mostren dotze epígrafs, que al seu torn es despleguen en una seixantena més i entre els quals es poden diferenciar recursos de dues classes: les eines pròpiament i els manuals d'instruccions, és a dir, els documents que tracten aspectes més teòrics. En aquesta exposició, repassarem les eines i els continguts més significatius que s'inclouen en cada apartat (figura 1).

1. Dicionaris i vocabularis

1.1. *La segona edició del diccionari normatiu*

L'eina en línia per excel·lència és la segona edició del *Diccionari de la llengua catalana* (DIEC2), l'obra de referència que estableix la normativa lèxica de la llengua catalana. D'ençà que es va publicar en paper, l'abril del 2007, la segona edició del *Diccionari de la llengua catalana* ha estat objecte de diverses actualitzacions. Per mitjà d'aquest recurs, l'Institut posa a l'abast dels usuaris la versió més completa i actual de l'obra, ja que incorpora periòdicament les esmenes que aprova la Secció Filològica (figura 2).

És habitual que, davant de qualsevol text, el bon corrector o traductor recomani la precaució de comprovar-ho tot perquè sovint hi ha termes que, a ull nu, ens poden semblar correctes —o, al revés, totalment inacceptables— i no ser-ho. En la meua

FIGURA 2. Pau Vidal presentant els recursos en línia de la Secció Filològica amb la col·laboració de Santi Muxach (a la seva dreta).

tasca professional i literària, m'hi he trobat moltes vegades. En una ocasió, em vaig trobar buscant al diccionari una paraula que intuïtivament em semblava que només podia ser un barbarisme flagrant: *camiller*. El diccionari em va sorprendre quan em va mostrar l'entrada coincident *camiller* | *camillera* com a sinònim de *caramellaire* ('persona que canta caramelles'). És cert que es tracta d'un fals barbarisme; tot i això, és interessant conèixer aquest significat per a poder-lo identificar si més endavant el retrobem aplicat en un altre context.

El DIEC2 disposa d'una opció de consulta molt útil que permet obtenir una llista d'entrades que compleixen una mateixa condició de cerca. Escrivim a la casella «Entrada a cercar» la cadena de caràcters que volem cercar i seleccionem una condició de cerca: «Coincident», «Començada per», «Acabada en», «En qualsevol posició», «No començada per», «No acabada en» o «Que no contingui en cap posició». Al costat esquerre de la pantalla apareix la llista de les entrades del diccionari que compleixen les condicions que hem establert. A la banda dreta apareix l'article corresponent a la primera entrada de la llista. Si cliquem sobre qualsevol altra entrada de la llista de l'esquerra, obtindrem, a la banda dreta, l'article corresponent.

Fem una prova utilitzant l'opció «En qualsevol posició», que en principi pot semblar poc útil per a molts usuaris, però que en casos particulars és una bona font d'informació, sobretot per als que ens dediquem a confegir mots encreuats. A l'hora de donar les instruccions, sovint busquem mots que continguin una seqüència de caràcters concreta.

Prenem, per exemple, la seqüència *tma*. Si fem la cerca d'aquests caràcters en qualsevol posició, obtenim una llista de dotze mots, entre els quals destaca *setmana*, que els té situats al bell mig (figura 3). Per tant, gràcies a la consulta podem redactar la instrucció per a una renglera de mots encreuats de la següent manera: «Al mig de la setmana, tres lletres.»

The screenshot shows the DIEC2 website interface. At the top, there is a navigation bar with links: Iníci, Pròleg/introducció, Consulta avançada, Llista d'abreviatures, and Instruccions. Below this, there are two tabs: Consulta bàsica and Consulta avançada. The search area contains an input field with 'tma', a dropdown menu for search conditions set to 'En qualsevol posició', and buttons for 'cerca' and 'afina la cerca'. A sidebar on the left lists various grammatical categories, with 'setmana' selected. The main content area displays the definition of 'setmana' with numbered entries (1-7) and their corresponding grammatical information (LC, [H], [RE]). At the bottom, there is contact information for Institut d'Estudis Catalans and a legal notice link.

Institut d'Estudis Catalans **DIEC2**
Diccionari de la llengua catalana. Segona edició

Iníci Pròleg/introducció Consulta avançada Llista d'abreviatures Instruccions

Consulta bàsica Consulta avançada

Entrada a cercar: tma Condició de cerca: En qualsevol posició

cerca afina la cerca

Si voleu afinar la consulta, podeu accedir a la consulta avançada sense perdre els criteris de selecció inicials.

Resultats de la consulta
Condicions de cerca: Entrada en qualsevol posició: tma.

Resultats: 1 al 12 (12 registres) Imprimir la llista

bisetmanal
gatmailmó
mahatma
ritmar
setmana
setmanada
setmanal
setmanalment
setmanari
setmaner
setmania
trisetmanal

setmana Imprimir

1 1 f. [LC] [H] Període de set dies naturals que comença en diumenge i acaba en dissabte o que comença en dilluns i acaba en diumenge, segons es consideri. *La setmana entrant.*
1 2 [LC] *entre setmana* loc. adv. Un dia de la setmana que no sigui el primer o el darrer.
1 3 [LC] *l'altra setmana* La setmana anterior.
1 4 [LC] *la setmana dels tres dijous* [o *la setmana dels set dijous*] Expressió humorística emprada per a indicar que una cosa és impossible, que no succeirà mai. *Espera't assegut, que no ho tindràs fins a la setmana dels set dijous!*
1 5 [RE] *setmana de passió* En l'antiga litúrgia, setmana abans de la setmana santa.
1 6 [LC] *setmana dels barbuts* Setmana del mes de gener en què s'escauen Sant Pau ermità i Sant Antoni abat.
1 7 [RE] *setmana santa* Setmana que precedeix la Pasqua de Resurrecció.
2 f. [LC] Espai de temps igual a set dies. *Fa més d'una setmana que és aquí.*

Resultats: 1 al 12 (12 registres) Imprimir la llista

Institut d'Estudis Catalans
C. del Carme, 47. 08001 Barcelona
Telèfon +34 932 701 620 / Fax +34 932 701 180
oficines.lexicografiques@iec.cat

Requisits tècnics/Informació legal

FIGURA 3. Aparença dels resultats després de la consulta amb la condició de cerca «En qualsevol posició».

D'altra banda, si volem fer una consulta més complexa, tenim l'opció de «Consulta avançada», que permet uns paràmetres de filtratge molt més afinats (figura 4):

- «Subentrada a cercar», amb les condicions de cerca corresponents;
- «Categoria gramatical», amb les categories corresponents;
- «Llengua d'origen», amb les llengües corresponents;
- «Àrea temàtica», en què podem seleccionar en el requadre de l'esquerra, d'una en una, les àrees temàtiques que ens interessin i, un cop seleccionades, passar-les al quadre de cerca de la dreta fent clic en el botó «Afegeix»;
- «Definició», amb les condicions de cerca corresponents;
- «Exemple», amb les condicions de cerca corresponents;
- «Marca valorativa», amb una llista desplegable de marques;
- «Informació morfològica».

En l'últim camp de la informació morfològica hi ha fonamentalment els plurals irregulars, les formes irregulars dels verbs, algunes formes de femení i algunes indicacions d'ús. Escrivim el mot o la cadena de caràcters que volem cercar i indiquem si la cerca s'ha de fer sobre la informació morfològica de l'entrada o de l'accepció. El programa cercarà tots els articles o totes les accepcions del diccionari que tenen en la informació morfològica els caràcters introduïts i que compleixen les altres condicions de la cerca.

Institut d'Estudis Catalans **DIEC2**
Diccionari de la llengua catalana. Segona edició

Inici   Pròleg/Introducció   **Consulta avançada**   Lista d'abreviatures   Instruccions

Consulta avançada

Consulta bàsica   **Consulta avançada**

Entrada a cercar: Condició de cerca:

Puntuació gràfica:

Subentrada a cercar: Condició de cerca:

Càategoria gramatical: Llengua d'origen:

Que no tingui la categoria

Àrea temàtica:

Definició:

Exemple:

Marca valorativa: Informació morfològica:

Articles amb informació morfològica

Institut d'Estudis Catalans
C. del Carme, 47. 08013 Barcelona
Telèfon +34 932 701 620 / Fax +34 932 701 180
oficines.lexicografiques@iec.cat

Requisits

FIGURA 4. Aparença de la pantalla en l'opció de «Consulta avançada».

Finalment, mitjançant el botó «Afina la cerca», situat a la dreta de l'àrea de consulta, podem fer una nova consulta sense perdre els criteris de selecció que hem fixat (figura 5).

FIGURA 5. Situació en la pantalla principal de l'opció «Afina la cerca».

1.2. Les novetats del diccionari normatiu

Aquest segon epígraf és un enllaç que ens permet accedir a la publicació *Novetats del diccionari* (2008) per mitjà del Portal de Publicacions de l'Institut. En aquest llibre, publicat dins la col·lecció «Biblioteca Filològica» amb el número 63, s'assenyalen les diferències que la segona edició del *Diccionari de la llengua catalana* (2007) conté respecte a la primera edició (1995). L'obra es presenta dividida en deu parts que es poden consultar, separatament, en documents de PDF.

Després del pròleg i la presentació, en el primer apartat «Addició d'articles» trobarem totes les entrades noves que s'han incorporat al diccionari. Fent un cop d'ull a la llista, a tall d'exemple, m'ha cridat l'atenció algun terme poc corrent, com ara *aparrussar*. Es tracta d'un verb transitiu amb dues accepcions, 'apanyar una peça de roba sense gaire mirament' i 'apallissar'.

A continuació, hi ha set apartats més que completen la descripció de les novetats del diccionari: «Supressió d'articles», «Modificacions en la representació de les entrades», «Modificacions en la categoria gramatical de les entrades», «Addició de suben-

trades», «Supressió de subentrades», «Modificació en la representació de les subentrades» i «Altres modificacions».

1.3. La primera edició del diccionari normatiu

La primera edició del *Diccionari de la llengua catalana* (DIEC1, 1995) també es pot consultar en línia. Formalment és més senzill; permet dos tipus de consulta: la consulta d'articles i la consulta per mitjà de filtres.

Per a cercar un mot mitjançant la consulta d'articles, es poden triar només dues condicions de cerca, «Coincident» o bé «Començada per», i cal escriure a la casella «Entrada a cercar» el mot que es vulgui consultar. També s'obté una llista d'entrades que compleixen la condició de cerca. L'opció de filtres correspon, més o menys, a l'evolucionada «Consulta avançada» del DIEC2 que hem esmentat més amunt.

INIC) **DIEC1** entrada ajuda 🔍 📄

filtres

Consulta múltiple: condicions de filtratge

El *Diccionari de la llengua catalana* (DIEC) editat el 1995 no inclou àrees temàtiques de manera explícita. La classificació temàtica proposada es va utilitzar per als treballs de redacció del DIEC. No es tracta d'una classificació completa ni exhaustiva, però pot aportar dades interessants per a restringir la cerca. Amb la restricció per àrea temàtica obtindreu els articles del diccionari que inclouen almenys una acceptió classificada temàticament a la base de dades de les Oficines Lexicogràfiques. Recordeu que aquesta acceptió no apareixerà marcada.

Amb aquesta consulta podeu trobar totes les entrades del diccionari que compleixen les restriccions que indiqueu:

Entrada:	<input type="text"/>	Començada per	<input type="text"/>
Categoria gramatical:	<input type="text"/>	Començada per	<input type="text"/>
Llengua d'origen:	<input type="text"/>	En qualsevol posició	<input type="text"/>
Àrea temàtica:	<input type="text"/>	Acabada en	<input type="text"/>
Element dins la definició:	<input type="text"/>	Començat per	<input type="text"/>
Element dins la subentrada:	<input type="text"/>	Començat per	<input type="text"/>

cercar esborrar

FIGURA 6. Aparència de la pantalla en seleccionar l'opció de filtratge.

Mitjançant el filtratge, obtenim unes condicions de cerca més específiques. Ara es poden buscar els termes del diccionari normatiu començats per una seqüència concreta, que tinguin aquesta seqüència en qualsevol posició o que hi acabin. A més, podem accedir al filtratge per tres paràmetres: categoria gramatical, llengua d'origen i àrea temàtica (figura 6).

1.4. El monumental diccionari d'Alcover i Moll

L'edició en línia del *Diccionari català-valencià-balear* (DCVB), d'Antoni Maria Alcover i Francesc de Borja Moll (1926-1968), és el resultat del projecte d'informatització que va dur a terme l'IEC entre els anys 2001 i 2002, amb el suport de la Generalitat de Catalunya, el Govern de les Illes Balears, el Govern d'Andorra i de l'Editorial Moll, que n'és la propietària.

És una obra cabdal en la lexicografia i la lingüística catalanes, d'una magnitud incomparable. El diccionari està format per deu volums, un total de 9.850 pàgines que inclouen més de 160.000 articles. La consulta de la versió electrònica del DCVB és impecable. Formada per unes 20.000 columnes de text i unes 1.500 il·lustracions en blanc i negre, reproduceix fidelment la consulta d'un diccionari imprès.

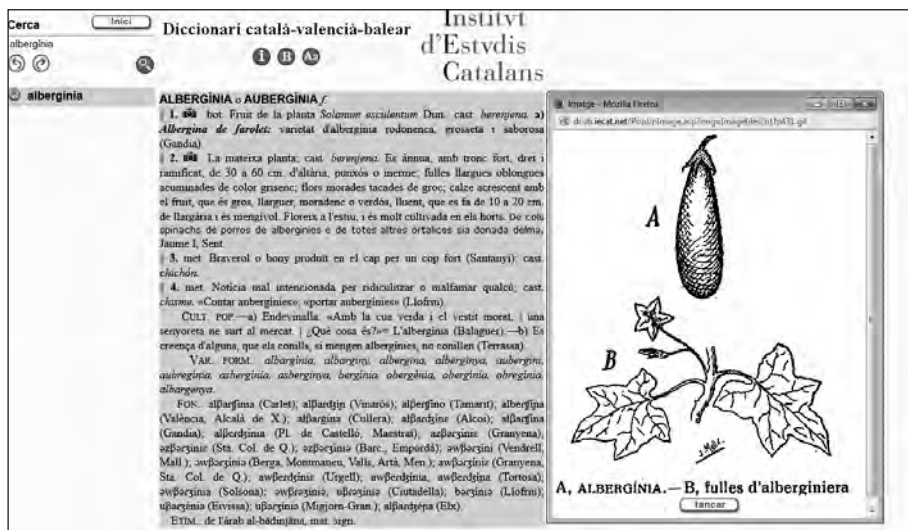

FIGURA 7. Aparència d'una entrada del DCVB que conté fitxers amb il·lustracions.

A partir de la cerca d'un mot, s'accedeix a l'article corresponent (figura 7), que, a part de les acepcions i altres informacions lingüístiques com ara locucions, frases fetes i apunts de cultura popular, també pot incloure il·lustracions i taules de flexió com a fitxers adjunts al text, transcripcions fonètiques segons l'adaptació al català de l'AFI feta per l'IEC o la representació dels ètims àrabs, adaptats als criteris de transliteració de l'IEC. Una altra particularitat d'aquest diccionari és que s'hi poden cercar topònims i llinatges.

1.5. El projecte del Diccionari del Català Contemporani

El Diccionari del Català Contemporani (DCC) és un projecte lexicogràfic de gran abast que es desenvolupa a l'IEC des del 1985 i que té per objectiu principal reunir sistemàticament dades sobre el lèxic català. A partir d'aquest projecte s'ha constituït el Corpus Textual Informatitzat de la Llengua Catalana (CTILC) (figura 8), corpus de referència del català contemporani, i una base de dades lexicogràfica (BDLex), que són els recursos lingüístics emprats com a referència descriptiva en els treballs del DCC. L'objectiu més concret del DCC és elaborar el *Diccionari descriptiu de la llengua catalana* (DDLc), a partir, sobretot, del buidatge i l'anàlisi del CTILC.

FIGURA 8. Pantalla de consultes del CTILC.

Es tracta d'un diccionari descriptiu, ja que pretén caracteritzar les unitats lèxiques de la llengua catalana des del punt de vista del contingut i la seva utilització real, sense restriccions basades en criteris prescriptius (figura 9); a diferència del DIEC2, que és normatiu, en el sentit que inclou només les unitats lèxiques i els significats i usos que són admesos per la normativa lingüística establerta.

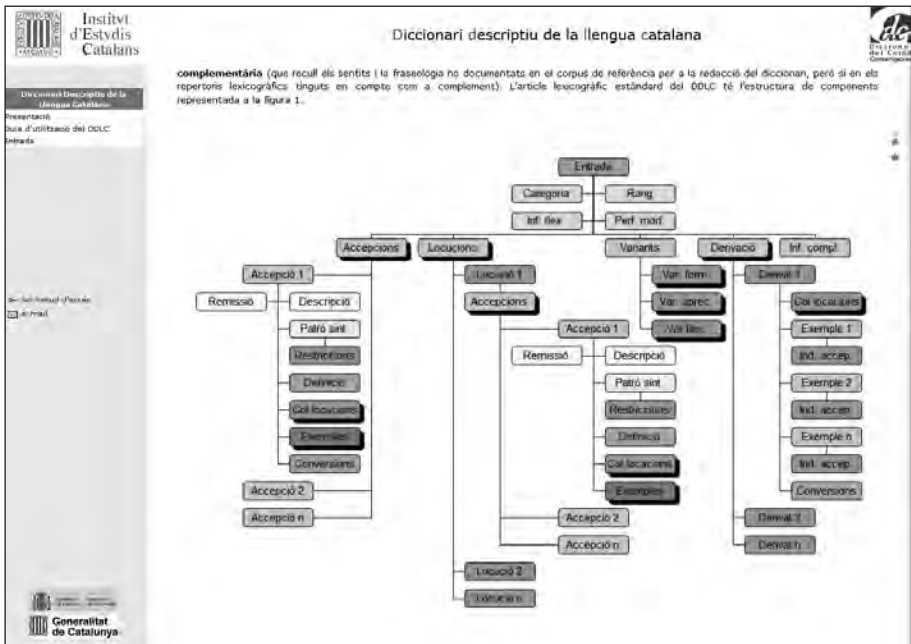

FIGURA 9. Guia d'utilització del DDLC amb l'estructura de l'article model.

L'edició en línia s'ha concebut com un conjunt estructurat de dades lexicogràfiques. Tot i que la consulta és similar a la d'un diccionari convencional (s'accedeix a la informació a través del mot que correspon a l'entrada d'un article), les possibilitats que ofereix el format electrònic han permès d'incorporar-hi vincles actius per a fer remissions. Les informacions com ara els mots d'entrada, els sentits, els règims, etc., que no formen part dels repertoris normatius de l'IEC s'identifiquen per mitjà de marcadors especials, els quals s'expliquen a la «Guia d'utilització». També es recomana i interessant llegir-ne la presentació.

Per a accedir al *Diccionari descriptiu* per primera vegada, cal emplenar una sol·licitud

d'accés i, immediatament, s'obté un codi d'usuari i una contrasenya personal per correu electrònic.

1.6. *El vocabulari del català medieval de Lluís Faraudo de Saint-Germain*

Aquest projecte, dirigit per Germà Colón i Domènech, pretén recollir una primera mostra del *Vocabulari de la llengua catalana medieval*, de Lluís Faraudo de Saint-Germain, un dels estudiosos catalans més importants i laboriosos en el camp de la nostra filologia. Al llarg de molts anys, Faraudo va aplegar i buidar textos antics de tot tipus, com ara el *Manual de novells ardots*, el *Tresor de pobres*, els *Documents d'Alart*, el *Cançoner de Saragossa*, les *Ordinacions de Mallorca*, etc., així com les cròniques de Jaume I, Muntaner, Desclot i Pere el Cerimoniós, i obres d'Antoni Canals, Bernat Metge, sant Vicent Ferrer, Francesc Eiximenis, Ausiàs Marc i Joanot Martorell, entre d'altres. Tot i que no va dur a terme aquesta tasca de manera sistemàtica —va recollir els mots i les expressions que li semblaven envellits o que considerà dignes que se'n fes una fitxa—, la riquesa del material recollit és excepcional.

Actualment, doncs, gràcies a aquest projecte de la Secció Filològica que recull la labor perseverant de Faraudo, els materials reunits en setze cedularis, llegats per l'autor a l'Institut d'Estudis Catalans, són consultables a la Xarxa.

1.7. *El portal de terminologia de ciències i tecnologia de l'IEC*

El portal CiT (Terminologia de Ciències i Tecnologia) consta de diverses interfícies, com ara una biblioteca en línia d'obres terminològiques (BiblioCiT), les quals poden ser consultades individualment de manera avançada. Ens reservem, però, la descripció d'aquest recurs, que ha estat tractat amb detall en la ponència de Salvador Alegret i Joana Torres, professionals dedicats a aquest projecte.

2. Sobre la gramàtica

2.1. *La gramàtica provisional de la llengua catalana*

L'Institut d'Estudis Catalans ha exposat públicament els textos més avançats de la nova *Gramàtica de la llengua catalana*, que es troba en curs d'elaboració. En aquest mo-

ment, només resta per enllestir l'apartat de sintaxi. Cal tenir present que els materials aplegats en aquesta edició electrònica són versions provisionals i que, per tant, poden estar subjectes a revisions i modificacions.

La versió electrònica de la *Gramàtica* consta d'una sèrie de fitxers en format PDF, accessibles des del menú que apareix a l'esquerra de la pantalla. S'estructura en cinc parts i cada part se subdivideix en diversos apartats que es corresponen amb un document de consulta: «Fonètica i fonologia», «Morfologia flexiva», «Formació de mots», «Ortografia» i «Sintaxi». Aquestes parts es completen amb una introducció general, els índexs, la llista d'abreviacions i la presentació de la versió electrònica.

Es pot accedir als continguts mitjançant el menú de l'esquerra de la pantalla, que ofereix una consulta dinàmica, o per mitjà de l'apartat «Índexs», que permet una consulta més selectiva (figura 10).

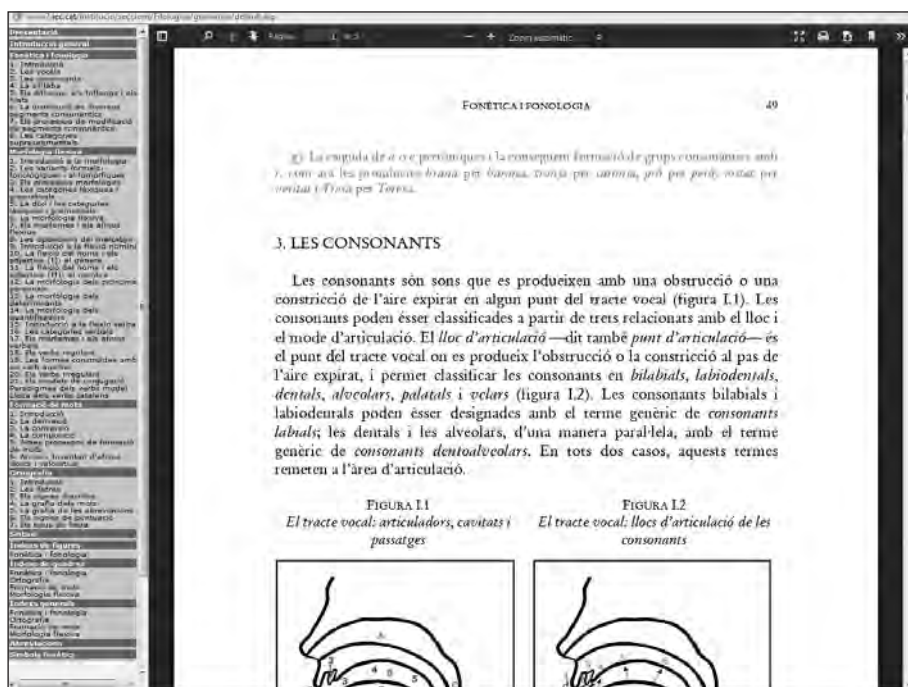

FIGURA 10. Aparença de la consulta d'un apartat del volum i de la versió provisional de la *Gramàtica de la llengua catalana* en PDF.

Els enllaços menen al començament de l'apartat que conté el paràgraf, la figura o el quadre cercats, segons l'índex d'accés. També hi ha la possibilitat de fer cerques concretes de mots i conceptes en el document escollit mitjançant el botó de cerca de la barra d'eines.

2.2. *Altres documents de la Secció Filològica*

Dins l'epígraf de gramàtica, podem consultar en PDF els anomenats *Documents de la Secció Filològica*, que són les declaracions i els acords aprovats per aquesta Secció que formen part del corpus normatiu de la llengua catalana:

- «L'ús del guionet en l'escriptura dels mots formats per composició o per prefixació» (*Documents de la Secció Filològica, III*) (15 de març de 1996).
- «Els signes d'interrogació i d'admiració» (*Documents de la Secció Filològica, III*) (11 de juny de 1993).
- «Sobre la grafia dels mots compostos i prefixats que contenen formants amb una essa inicial etimològica seguida de consonant» (*Documents normatius 1962-1996*) (19 de gener de 1996).
- «Ordenació alfabètica en català» (*Documents de la Secció Filològica, I*) (5 de juliol de 1989).
- «Noves normes ortogràfiques sobre els noms en *-es*» (*Documents de la Secció Filològica, I*) (7 de febrer de 1984).
- «Qüestions gramaticals» (*Documents de la Secció Filològica, I*) (15 de juny de 1962).

3. Sobre el català estàndard

En l'apartat dedicat al català estàndard s'apleguen quatre publicacions de l'IEC:

- *El català de l'Alguer: un model d'àmbit restringit* (16 de maig de 2003).
- «Sobre diversos punts de la normativa verbal i de l'estàndard oral dels demostratius» (*Documents de la Secció Filològica, III*) (11 de juny de 1993).
- *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana, II. Morfologia* (octubre del 1992).
- *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana, I. Fonètica* (novembre del 1990).

La primera obra, *El català de l'Alguer: un model d'àmbit restringit*, fou publicada l'any 2003 dins la col·lecció «Biblioteca Filològica», arran de l'aval que la Secció Filològica atorgà a la proposta del Centre de Recursos Pedagògics Maria Montessori, de l'Alguer, inclosa en el llibre *Català de l'Alguer: criteris de llengua escrita*, a cura de Luca Scala,

editat per Publicacions de l'Abadia de Montserrat. El senyor Luca Scala, amb sensibilitat algueresa i un coneixement sòlid de la llengua, va elaborar un model que destaca d'una manera ponderada les peculiaritats més singulars i genuïnes del dialecte en els tres vessants: fonètic, morfosintàctic i lèxic. Els professors Jordi Carbonell, Josep Vallverdú i Joan Veny, membres numeraris de l'IEC, formaren la comissió supervisora que va establir-hi les solucions que, per raons històriques, culturals i socials, configuren l'estàndard de l'Alguer.

D'altra banda, cal destacar els dos opuscles titulats *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana*, l'un de fonètica i l'altre de morfologia, ja que en el procés general de normalització de la llengua catalana és imprescindible disposar d'una modalitat d'estàndard oral, que, a més de les funcions de comunicació i de cohesió, asseguri la unitat i el desenvolupament funcional de la llengua i contribueixi a la coherència del procés normalitzador. Així, doncs, és essencial aplicar aquesta proposta als mitjans de comunicació, ja que tenen un paper fonamental en bona part d'aquest procés.

4. Sobre la toponímia

4.1. *El catàleg de toponímia major de Catalunya*

El *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*, publicat l'abril del 2009, és una obra de referència per a l'edició de cartografia, la retolació, l'elaboració de guies de viatge i altres productes informatius de Catalunya, ja que dóna oficialitat a més de 52.000 topònims.

La segona edició del *Nomenclàtor* va ser publicada en paper l'any 2009 per la Generalitat de Catalunya, juntament amb l'IEC i amb la col·laboració de l'Associació Catalana de Municipis i Comarques, del Consell General d'Aran, del Consorci per a la Normalització Lingüística i de la Federació de Municipis de Catalunya. En comparació amb la primera edició, del 2003, incorporà 13.000 topònims nous i una transcripció fonètica dels nuclis de població indexats alfabèticament, la qual cosa permet un accés ràpid i directe als 947 municipis.

La versió digital, que parteix de la segona edició, està organitzada també per comarques i dins de cada comarca trobem els municipis. A cada municipi li correspon un mapa en PDF (figura 11), la qual cosa permet acostar la imatge i fer una cerca més còmoda dins el municipi, així com talls de veu amb la locució fonètica

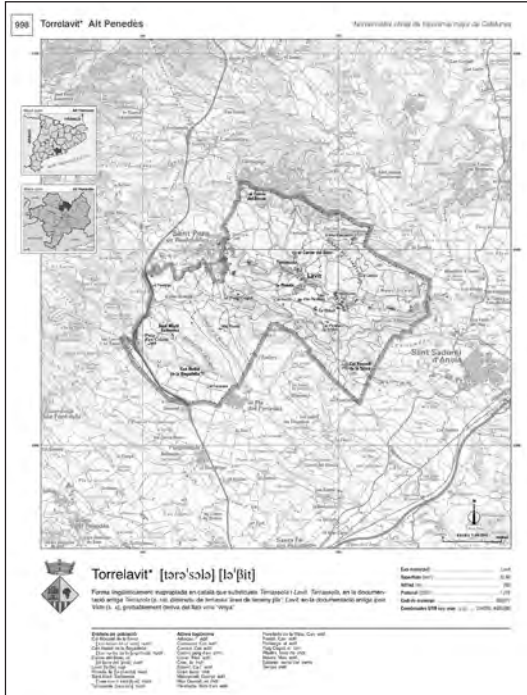

FIGURA 11. Mapa del municipi de Torrelavit (Alt Penedès), en què es pot observar una puntualització sobre la forma lingüísticament inapropiada d'aquest topònim.

pròpia del nucli. Tot això fa del *Nomenclàtor* una eina molt útil per als usuaris en general i per als mitjans de comunicació i els professionals de camps molt diversos, ja que fa de referent per a l'ús oral i escrit correcte dels noms de pobles, viles i ciutats.

Cal tenir en compte que de vegades els noms oficials no sempre es corresponen amb els noms que recomana la normativa. Per exemple, recordo que fa molts anys, quan el meu germà deia als pares que se n'anava a Torrelavit, ens pensàvem que els enganyava, perquè Torrelavit no era present en cap nomenclàtor. *Torrelavit* és el topònim oficial, però l'Institut d'Estudis Catalans sempre havia defensat la forma *Terrasola i Lavit*. Les raons per a la creació de la forma *Torrelavit* rauen en la voluntat del consistori municipal de simplificar-ne el nom, malgrat que el municipi es compongui de dos topònims.

4.2. *El catàleg de toponímia major de la Catalunya del Nord*

El *Nomenclàtor toponímic de la Catalunya del Nord*, del 2007, va ser editat per l'IEC en col·laboració estreta amb l'Institut Franco-Català Transfronterer (IFCT) de la Universitat de Perpinyà Via Domícia. És una gran aportació a la normativització i la normalització de la llengua catalana —i de l'occitana—, un instrument de treball i de consulta que contribueix a difondre la forma veritable dels topònims de la Catalunya del Nord dins i fora del nostre àmbit lingüístic i cultural. La toponímia és un dels signes d'identitat més palesos de les nostres terres, un patrimoni cultural, col·lectiu i multiseccular que s'ha de preservar i transmetre a les generacions futures.

4.3. *Altres documents sobre toponímia de la Secció Filològica*

En l'apartat de toponímia s'han aplegat, juntament amb els dos nomenclàtors esmentats, els textos que tracten sobre aquesta branca de l'onomàstica i que formen part dels *Documents de la Secció Filològica*:

— «Sobre toponímia» (*Documents de la Secció Filològica, III*) (15 de setembre i 20 d'octubre de 1995).

— «Addicions i esmenes a la “Llista dels noms dels municipis del Principat” dreçada el 6 de novembre de 1980» (*Documents de la Secció Filològica, II*) (1 de febrer de 1991).

— Topònims de les Illes Balears (*Documents de la Secció Filològica, I*) (21 de desembre de 1989).

— L'ús de l'article en els noms de les comarques del Principat (*Documents de la Secció Filològica, I*) (8 d'abril de 1988).

— Llista dels noms dels municipis del Principat (*Documents de la Secció Filològica, I*) (2 d'octubre de 1980).

5. Sobre la transcripció d'altres llengües

En aquest apartat es presenten tres acords, aprovats per la Secció Filològica, sobre la transcripció de mots de l'hebreu, el rus i l'àrab en català:

— «Proposta de transcripció de l'hebreu en textos escrits en català» (*Documents de la Secció Filològica, IV*) (14 de juny de 2002).

— «Proposta sobre el sistema de transcripció i transliteració dels noms russos al català» (*Documents de la Secció Filològica, III*) (14 d'octubre de 1994).

— «Proposició sobre els sistemes de transliteració i transcripció dels mots àrabs en català» (*Documents de la Secció Filològica, I*) (21 de desembre de 1989).

6. Sobre l'alfabet fonètic internacional

En aquest apartat trobem un enllaç al document que està penjat al Portal de Publicacions i que es titula *Aplicació al català dels principis de transcripció de l'Associació Fonètica Internacional*, que és un opuscle publicat per la Secció Filològica l'any 1999.

Aquest document és fruit de la decisió que el Ple de la Secció Filològica va acordar l'any 1997 en relació amb l'adopció de l'alfabet fonètic internacional per a la representació dels sons amb criteris fonètics. En compliment d'aquest acord, l'any 1998 el Ple de la Secció Filològica va aprovar els criteris que es recullen en aquesta publicació.

7. Sobre les consultes lingüístiques

L'Institut d'Estudis Catalans participa en el servei de consultes lingüístiques Optimot, al qual es poden adreçar els usuaris que volen aclarir alguna qüestió referent a la llengua catalana. L'IEC atén també altres consultes per mitjà de l'Oficina d'Assessorament Lingüístic i de l'Oficina d'Onomàstica de la Secció Filològica.

L'Oficina d'Assessorament Lingüístic s'ocupa d'atendre consultes especialitzades d'estudiosos o professionals de la llengua relacionades amb la normativa de la llengua catalana.

L'Oficina d'Onomàstica té per funció principal l'estudi i la resolució de les qüestions relacionades amb els noms propis de la llengua catalana, tant pel que fa a la toponímia —els noms de lloc— com a l'antroponímia —els noms de persona. Així mateix, l'Oficina d'Onomàstica s'ocupa de la normalització de noms i cognoms.

8. Sobre Crítèria, l'espai web de correcció de l'IEC

Crítèria és el nou espai web de correcció de l'IEC que han obert el Servei de Correcció Lingüística i la Unitat de Correcció del Servei Editorial a fi de presentar les eines en

línia de l'IEC per a la correcció i la traducció de textos amb vista a l'edició de les obres que publica aquesta institució. S'hi inclouen indicacions sobre temes que no depenen estrictament de la normativa lingüística, com ara els usos de majúscules i minúscules o la traducció de noms propis a altres llengües. Aquest recurs serà tractat amb detall en la ponència de Josep M. Mestres i Sílvia López.

9. Sobre la demografia de la llengua

La Xarxa CRUSCAT, Coneixements, Representacions i Usos del Català, és una xarxa científica vinculada a l'Institut d'Estudis Catalans (<http://blogs.iec.cat/cruscat>). Aplega diversos centres i grups de recerca que treballen sobre la situació i l'evolució del català als Països Catalans.

10. Les declaracions institucionals

En aquest apartat es recullen per ordre cronològic les declaracions de l'Institut d'Estudis Catalans pel que fa a diverses qüestions, moltes de les quals estan relacionades amb la salut social i política de la llengua catalana.

11. Reculls d'articles de membres de la Secció Filològica

La Secció Filològica ha recollit els articles d'Antoni M. Badia i Margarit, Albert Jané i Aina Moll, i els ha posat a l'abast del públic mitjançant alguns portals al web de l'IEC, que permeten fer la cerca per títol o bé consultant directament la reproducció facsimil dels documents.

El portal d'Antoni M. Badia i Margarit recull principalment ponències i articles publicats en revistes especialitzades.

El portal d'Albert Jané conté els articles publicats a la columna «El llenguatge», publicada al diari *Avui*, i els articles publicats a la revista *Llengua Nacional*.

El portal d'Aina Moll aplega també mecanoscrits i conferències, i ha estat elaborat amb el suport documental del Centre de Documentació de la Direcció General de Política Lingüística.

12. Atlas Lingüístic del Domini Català

La gran novetat d'enguany ha estat la publicació en línia dels resultats del projecte Atlas Lingüístic del Domini Català, un projecte de dialectologia iniciat per Joan Veny i Lídia Pons, que comprèn cent noranta localitats de tot l'àmbit geogràfic del català amb l'objectiu de posar a l'abast dels investigadors un conjunt de materials de llengua oral recollits entre els anys 1964 i 1978. La recollida de dades es va fer mitjançant qüestionaris o bé narracions lliures, enregistrats en cinta magnètica o transcrits directament en caràcters fonètics.

Els materials d'aquest projecte de l'IEC s'han publicat en tres tipus d'obres fonamentals: l'*Atlas lingüístic del domini català*, el *Petit atlas lingüístic del domini català* i els etnotextos, que ara també es poden consultar en línia.

12.1. Els vocabularis descriptius del català de cent noranta localitats

L'*Atlas lingüístic del domini català* (ALDC) és un atlas descriptiu, format per sis volums que corresponen als materials de la base de dades informatitzada; són els resultats obtinguts a les cent noranta localitats amb l'aplicació del qüestionari i es presenten bàsicament en format cartogràfic. De moment, han aparegut els volums següents: 1. *Introducció. El cos humà. Malalties* (2001); 2. *El vestit*. 3. *La casa i ocupacions domèstiques* (2003); 4. *La família: cicle de la vida*. 5. *Món espiritual. L'Església. Festes religioses. Creences*. 6. *Jocs*. 7. *Temps cronològic. Meteorologia*. 8. *Topografia* (2006); 9. *El camp i els cultius* (2008); 10. *Indústries relacionades amb l'agricultura*. 11. *Els vegetals* (2010); 12. *La vida pastoral*. 13. *Els animals domèstics* (2012).

En general, tots els volums publicats tenen una estructura paral·lela:

- introducció;
- apartat cartogràfic, format per un conjunt de mapes físics, cadascun amb un enunciat, en què cada localitat té un número assignat, amb les respostes de cada concepte situades al costat del número de la localitat corresponent;
- llistes de material no cartografiat;
- fotografies i dibuixos que il·lustren alguns dels enunciats del volum;
- apartat amb diferents tipus d'índexs.

La consulta en línia permet accedir a tots aquests materials, organitzats també en apartats similars, accessibles per les pestanyes situades a la capçalera del portal. Després de les tres pestanyes d'introducció («Presentació», «Equip», «Metodologia»), hi ha el cos de l'obra, corresponent a la cartografia i titulat «Localitats», que inclou un índex nu-

mèric i un índex alfabètic de localitats i mapes introductoris; «Volums», que aplega els quatre volums publicats en paper consultables per mapes i per llistes, i «Índexs», que recull els índexs de conceptes, numèrics i d'il·lustracions. A continuació, dos apartats finals: «Publicacions», que proporciona referències bibliogràfiques de totes les obres vinculades amb l'ALDC, i «Il·lustracions», que mostra un recull de 209 il·lustracions (fotografies d'informadors, gravats, dibuixos i altres materials gràfics) i inclou un cercador.

La cerca d'una paraula concreta es pot fer a partir de l'índex de conceptes. Es tria l'opció «Català» i, tot seguit, la inicial de la paraula que busquem. En aquest cas, triem *prostituta* i, sota la veu *una prostituta*, se'ns desplega el mapa del domini lingüístic català amb totes les formes que rep al llarg del territori: *dona de món, dona perduda* —a les illes Balears—, *dona mundana* —a València—, entre moltes altres variants (figura 12).

12.2. Una interpretació de l'Atles lingüístic del domini català

El *Petit atlas lingüístic del domini català* (PALDC) és un atlas interpretatiu, format per nou volums que s'elaboren a partir d'una selecció dels mapes i de les llistes que es publi-

FIGURA 12. Exemple de cerca per l'entrada *una prostituta*.

quen en l'*Atlas lingüístic del domini català*. Els materials es presenten comentats a partir d'una representació cartogràfica i cada mapa és el resultat d'haver estudiat i interpretat un fenomen lingüístic. De moment, n'han sortit quatre volums, que s'han publicat el 2007, el 2009, el 2011 i el 2013, respectivament.

Els volums, més sintètics, tenen una estructura paral·lela a la de l'ALDC: una presentació breu, amb indicacions pràctiques; un apartat cartogràfic, que és la part fonamental, format per un conjunt de mapes poligonitzats amb un comentari detallat sobre els factors històrics i sincrònics involucrats en el fenomen lingüístic corresponent; una bibliografia; un glossari amb la terminologia lingüística usada, i un índex alfabètic de tots els mots comentats.

L'edició en línia conté tota aquesta informació en els apartats situats a la capçalera del portal: «Volums», en què els quatre primers volums de l'ALDC es despleguen en el volum PALDC corresponent (figura 13); «Índex», que inclou la terminologia lingüística del PALDC, i «Publicacions», que presenta la bibliografia vinculada al PALDC.

The image shows a screenshot of a web browser displaying the website 'ATLES LINGÜÍSTIC DEL DOMINI CATALÀ'. The page has a dark header with the title in white serif font, followed by the authors' names: 'JOAN VENY' and 'LÍDIA PONS I GRIFERA'. Below the header is a navigation menu with tabs: 'PRESENTACIÓ', 'EQUIP', 'METODOLOGIA', 'LOCALITATS', 'VOLUMS', 'ÍNDEXS', 'PUBLICACIONS', and 'IL·LUSTRACIONS'. The 'VOLUMS' tab is active, showing a dropdown menu with the following items: 'VOLUM I. EL COS HUMÀ, MALALTIES...', 'VOLUM II. EL VESTIT...', 'LA CASA...', 'VOLUM III. LA FAMÍLIA: CICLE DE LA...', 'VOLUM IV. EL CAMP I ELS CULTIUS...', 'VOLUM V. INDÚSTRIES RELACIONADES...', and 'VOLUM VI. VIDA PASTORAL...'. To the right of the dropdown, there are links for 'MAPES', 'LLISTES I', and 'PETIT ATLES LINGÜÍSTIC DEL DOMINI...'. The main content area is titled 'Presentació' and contains text about the project's goals and methodology. At the bottom, there is a small note: 'Forma no vinculada. Enllaç està format per dos blocs, els materials obtinguts amb l'activació del submenú i els textos orals'.

FIGURA 13. Camí per a accedir als volums del PALDC.

12.3. Els etnotextos

Són tres volums que s'han preparat amb la selecció de textos orals lliures enregistrats a les localitats, i que es presenten en transcripció fonètica i en grafia convencional. Els volums estan dedicats, respectivament, al català oriental, al català nord-occidental i al valencià. De moment, s'ha publicat el volum primer: *Etnotextos del català oriental* (1998).

El volum publicat comprèn una introducció, 152 textos presentats en transcripció fonètica i en grafia convencional, un glossari de formes dialectals contextualitzades i amb indicació del text on apareixen, un recull d'il·lustracions i una reproducció en casset d'una selecció dels textos transcrits.

La informació que conté el portal sobre aquesta publicació es pot trobar en l'apartat «Metodologia» (figura 14).

FIGURA 14. Camí per a accedir a la informació sobre els etnotextos.

13. Altres portals i espais web

En aquest últim bloc, dedicat als portals i espais web dedicats a filòlegs eminents, cal destacar en primer lloc el Portal Antoni M. Alcover. En aquest espai web es reuneixen els 75 quaderns de camp que l'autor del *Diccionari català-valencià-balear* redactà en les seves recerques filològiques, així com la publicació del *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana*, la primera revista filològica de la península Ibèrica; dels dietaris de viatge; de les *Vuit rondalles menorquines*, i de *La flexió verbal en els dialectes catalans*. Aquests materials

s'han informatitzat per a facilitar-ne la consulta i posar-los a l'abast dels estudiosos de la llengua i del públic en general.

D'altra banda, l'any passat es va inaugurar l'Espai Pompeu Fabra, un portal d'homenatge a qui fou un dels set membres fundadors de la Secció Filològica el 1911, de la qual va ser president del 1917 al 1948, i també president de l'IEC (rotativament, durant el període 1917-1939). L'espai recull una mostra de materials relacionats amb Pompeu Fabra, procedents de l'Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans, els quals pretenen reflectir la vinculació de Fabra amb la nostra institució i la valuosa aportació que va dur a terme en l'àmbit de la llengua catalana.

Una de les particularitats d'aquest portal és la consulta de les fitxes originals manuscrites que Fabra elaborà per a la redacció del *Diccionari general de la llengua catalana* (1932). En total són 50.835 termes i 14.751 fitxes manuscrites, conservades a l'Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans —un exemple més de la constància i la voluntat incorruptible de Pompeu Fabra al servei de la llengua. A tall d'exemple i, per acabar, aquesta presentació d'una manera «alegre», cercarem a partir de la distribució alfabètica de fitxes, per la ce, el mot *cabaret*. Observem, en la fitxa facsímil, que Fabra el va definir de la manera següent: «Restaurant alegre on es balla, es canta, que freqüenten dones galants, etc.» (figura 15).

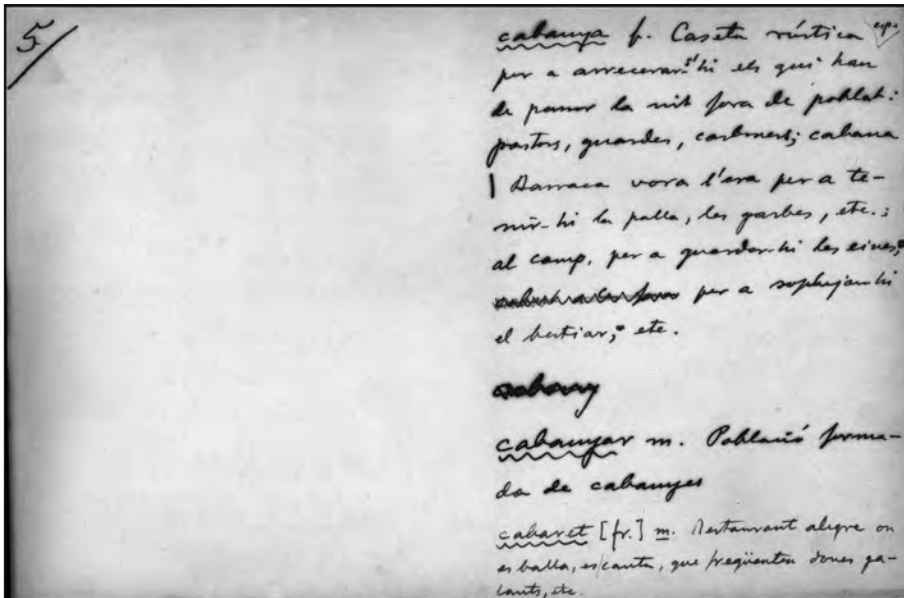

FIGURA 15. Cèdula o fitxa lexicogràfica manuscrita de Pompeu Fabra, reproducció facsímil.

14. Conclusió

Amb aquesta exposició, hem intentat oferir una panoràmica general dels recursos en línia que la Secció Filològica posa a l'abast del públic per mitjà d'Internet. Hem destacat uns recursos que, a banda de facilitar i agilitar la tasca del traductor o el corrector, són garantia de qualitat i rigor, tant lingüístic com científic. Espero que us serveixi per a incorporar els que no coneixíeu en el vostre treball i també que sigui útil per als usuaris en general, que progressivament els prenguin en consideració i els puguin anar incorporant com a models de referència.